

JESÚS PONS / FRANCESC BERNÀCER

A GIL-ALBERT

24 Gravats
DES DE
ALCOI
d'Antoni Miró

Ciudad evocada

MANUELA, MIGUEL...

S...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

INSTITUT PARE VITÒRIA

JESÚS PONS / FRANCESC BERNÀCER

A GIL-ALBERT

24 Gravats

d'Antoni Miró

JOAN DE MORET 2004 (G.D -/9, 76x56)

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

INSTITUT PARE VITÒRIA

JUAN GIL-ALBERT
Obra completa en prosa

4

A Antoni Micié
en cuya casa
me desentendí visiendo
más allá de lo diario,
refrescado y del mundo
a guetarnos
Juan Gil-Albert
Año 1983

Col·labora i Patrocina:

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

© DELS AUTORS
© AMB-DISENY
© INSTITUT PARE VITÒRIA
DIPÒSIT LEGAL: A-879-2004

 ALFAGRÀFIC

IMPRESSORS • EDITORS - Tel 96 5544799

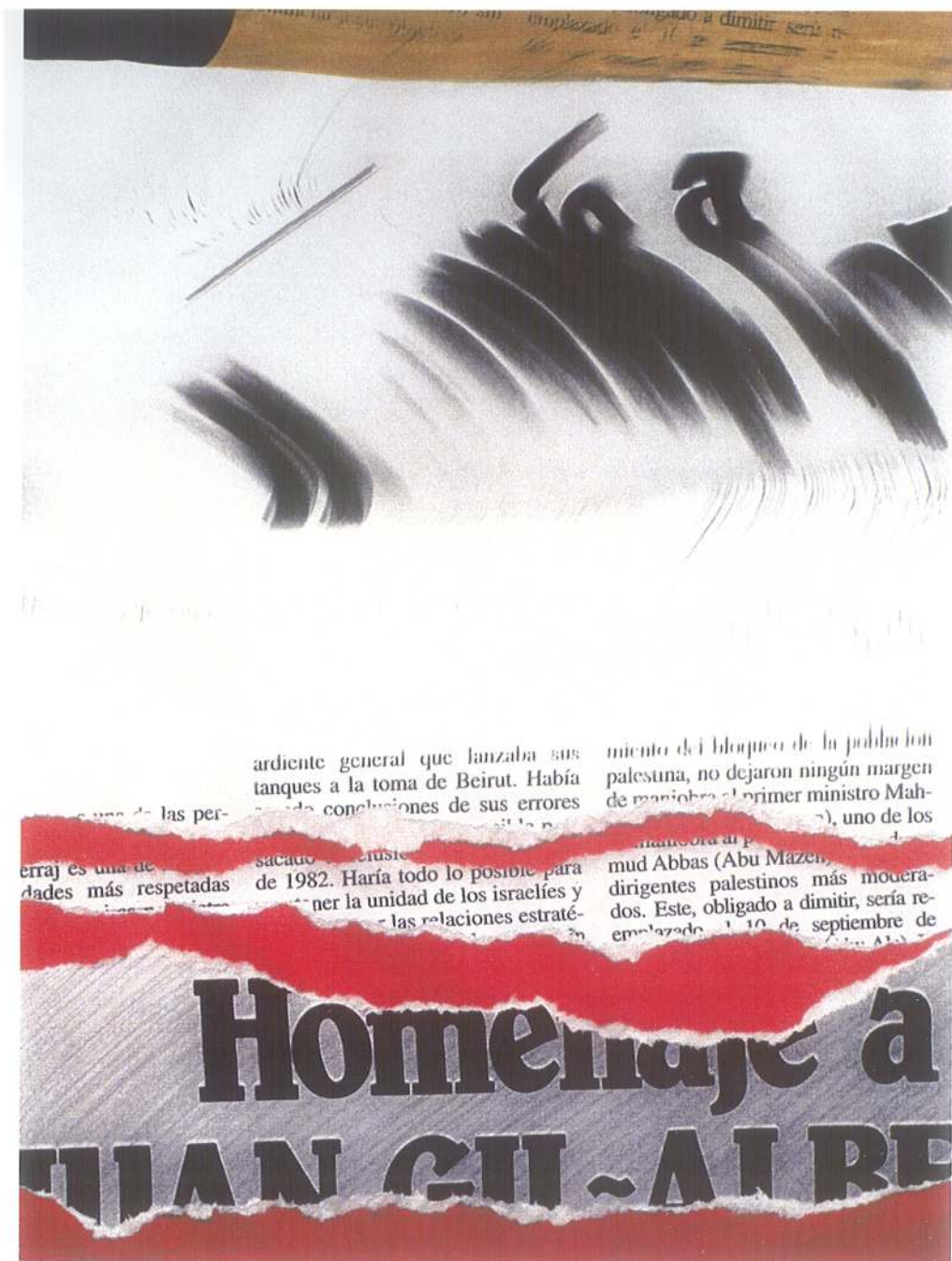
Quan es va crear l'any 1929 l'Institut d'ensenyament mitjà a Alcoi, Gil-Albert tenia vint-i-cinc anys i un món per davant ple d'esperances i d'il·lusions que molt poc després es veurien destrossades per aquell fatídic alçament militar del juliol del 36, i que va comportar la liquidació d'un munt d'expectatives socials i també culturals que s'havien anat conformant en el primer terç del segle. Desclassat per voluntat pròpia, la seua veu, compromesa i coherent amb la llibertat, va haver de viure -en tornar de l'inevitable exili mexicà- en una època i en una societat trista, immòbil i descolorida que el va abocar definitivament a la reclusió interior. De la seua pròpia classe va conservar ben poques coses, si de cas el seu posat afectat; i del món en què va haver de viure la manca de reconeixement d'una obra poètica ben valuosa. El 2004 ha estat l'any del centenari del seu naixement, l'any de les conseqüents celebracions i actes de reconeixement, que han estat més o menys reeixits, envers un escriptor immerescudament ignorat; ara però, potser siga el moment de resituar Gil-Albert com a referent literari propi i sobretot de llegir-lo, allò que ell sempre havia desitjat.

I l'Institut Pare Vitòria hi ha volgut participar. Fruit d'una entesa cordial amb el pintor Antoni Miró, i de la seua generosa disposició, va nàixer aquesta iniciativa que pretén homenatjar Gil-Albert i, sobretot, contribuir des d'aquesta institució acadèmica a difondre la seua obra, avui, d'una inqüestionable qualitat literària.

Aquesta exposició ha de servir per desfer el desconeixement injust que ha patit la trajectòria literària del nostre poeta i és una bona ocasió per apropar-nos-hi: d'una banda revisitant els seus versos i tota la seua obra, i de l'altra a través de la senda pictòrica que ens proposa la màgia i la subtileza d'Antoni Miró. I el que ha fet Miró és un treball extraordinari, amb un domini de la tècnica exquisit i amb una semàntica ben personal. Ha recreat el poeta i l'ha fet ben nostre, li ha donat tot allò que la impostura li va treure: vida, moviment i color. Hi veurem Gil-Albert des de l'òptica i des de la tècnica del pintor, que també hi diu la seua en cadascun dels vint-i-quatre gravats. Miró crea i recrea el viatge del poeta amb uns recursos plàstics -el color, el dinamisme, el contrast,... que l'observador agrairà; però també, mitjançant la desaparició o la transformació d'elements textuais o gràfics, l'Antoni Miró, compromés amb el seu país, la seua cultura i la seua gent, ha intentat -en una operació identitària clara- arrelar el poeta en un món i en un país una mica més normal que el que va haver de viure Gil-Albert.

L'Institut -enguany que celebra el seu 75 aniversari- té la satisfacció d'haver organitzat aquesta iniciativa i de poder presentar aquesta mostra prou il·lustrativa de Joan Gil-Albert fruit de la creativitat, del treball entusiasta i del compromís d'aquest magnífic creador que és Antoni Miró.

Jesús Pons Vidal

Perquè els artistes no moren, avui presentem a la curiositat dels nostres estudiants l'obra de Gil-Albert més viva que mai. I torna, un cop més, ara definitiu i obert per sempre, a la seva terra. ("Lo alcoyano me pertenece por entero"). La vida de Gil-Albert està en gran part coberta de silencis: transterrat huit anys a Mèxic i desterrat molts més per la cultura oficial de la València del franquisme. Però l'obra es manté lluminosa com la cua d'un cometa esvanit ja en el temps. No digueu que als joves els manquen models de conducta o ideals de vida. L'art en llibertat, la destresa literària, la coherència moral entre la vida i els seus escrits, són avui remei per a la mediocritat que envolta la cultura oficial valenciana i que un brut sistema de valors intenta ofegar-nos. Amb el model de la seua obra, amb tota la força d'una debilitat sols aparent, Gil-Albert ens dóna moltíssim més que tot el que puguem fer-li nosaltres. Heus ací la puixança de l'art i les idees.

Gil-Albert és nostre. Ell és d'aqueixos éssers privilegiats que munten la representació de la vida en l'escenari immarcescible de la infància. ("Lo que vivimos cuando éramos felices y creíamos en las cosas no nos abandonará nunca"). Les monedetes dels primers anys a Alcoi van enriquir després tot el seu món sentimental i literari. Entre el secret d'aquestes muntanyes va trobar un ideal de vida: Grècia i el seu cultiu d'un esperit lliure, religiós en el seu paganisme, el Mediterrani i la terra olorosa dels mites, la festa de l'ordre i l'harmonia entre el cos, el món i les idees. L'escriptor més receptiu enfront del primer paisatge, i les muntanyes del treball. I ens diu que la vida pot trobar la seva redempció en la poesia, en la reflexió literària i en el compromís polític. Que l'Art és un luxe necessari, el motor i la respiració de l'ànima. Per això trobem en Gil-Albert un model de lectura i de vida: intel·lectual, anàrquic, republicà, homosexual, compromés, independent i lliure. Un artista incòmode per a molts, però cadascú tria l'alçada del seu vol.

Lligat als escriptors del 27, per amistat, sobretot, i certes inquietuds, s'obri al món literari emparentat amb l'estil i l'estètica de Gabriel Miró i Azorín. Heus ací la nostra trinitat "provincial". Joan Fuster escriu, però, que Gil-Albert és el valencià que millor ha escrit en castellà. Jo crec que supera els dos grans noms en curiositat i vastitud literària. La guerra civil i els anys d'exili a Mèxic, (també "español del éxodo y el llanto"), naturalment que el condicionen o, millor, li fan prendre la causa de l'home, de la llibertat democràtica de la República. Després no té més remei que triar l'escriptura en solitari, ("Hice mío en mi soledad el mundo"), sense cap ressò editorial i obligat que la seva obra arribe al públic amb molt retard i, en certa manera, deslligat de grups o generacions, d'allò que anomenem l'actualitat.

Però els lectors joves i un grup selecte de crítics desperts s'adonen de la qualitat, de la grandíssima originalitat dels seus textos. Arriba al públic, encara que és sobretot un escriptor de minories, a partir de les publicacions de l'any 1974. Han canviat els gustos, les modes literàries, la vida política del país, han passat ja molts amics i molta vida latent. I ell, sempre fidel a la seva estètica, comença a tenir un lloc en el cor dels bons lectors incondicionals. Perquè ve dels fontanars nets dels clàssics, de la nostra poesia àrab, dels místics, de la tradició europea de filosofia i literatura més exigents. Com a memorialista escriu la prosa més rica de sensibilitat i de sentit que es puga llegir avui. S'interessa pel cinema, per la vida política, la història i, sobretot, en l'"Heraclés" escriu un dels tractats més originals sobre l'homoerotisme. En vers o en prosa ha enriquit el segle com ningú.

Si no relliquem el passat cultural, ens empobrim en la vulgaritat d'un temps de ferro i plàstics. Però, el que volem no és una edat d'or i la renovació del nostre poble? Aqueix futur millor ens l'han de portar els nostres joves. Que Gil-Albert rebel, crític, pensador vital i poeta siga el primer model artístic, el professor de sensibilitat i energia del nostre Institut.

Francesc Bernàcer Valor
Alcoi, setembre, 2004

DES D'ALCOI 2004

(Gráfica digital -9, 76x56)

(Gràfica digital -/9, 76x56)

REFLEXIÓ ENDINS 2004

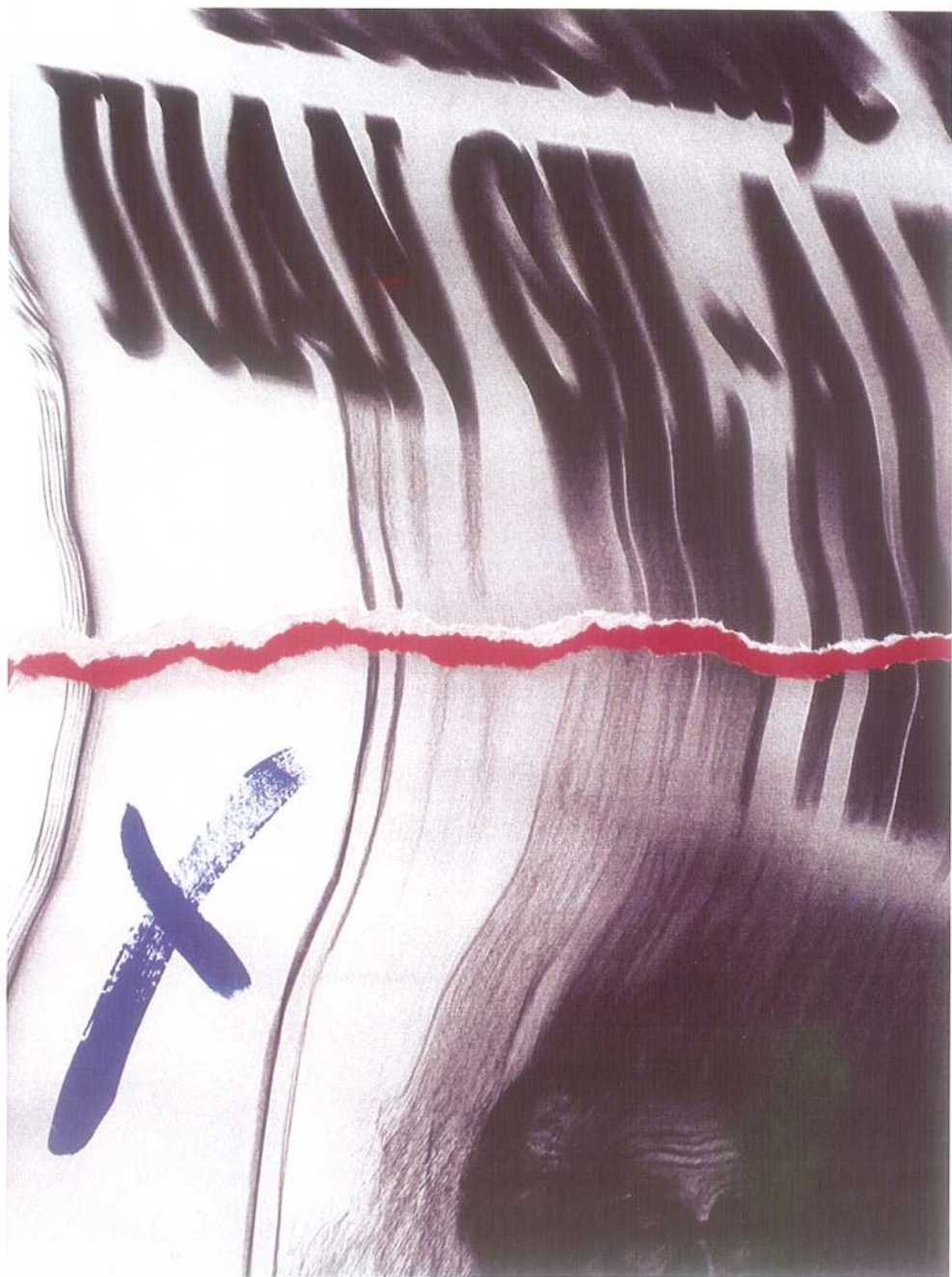
DE PERFIL 2004

(Gráfica digital ~9, 76x56)

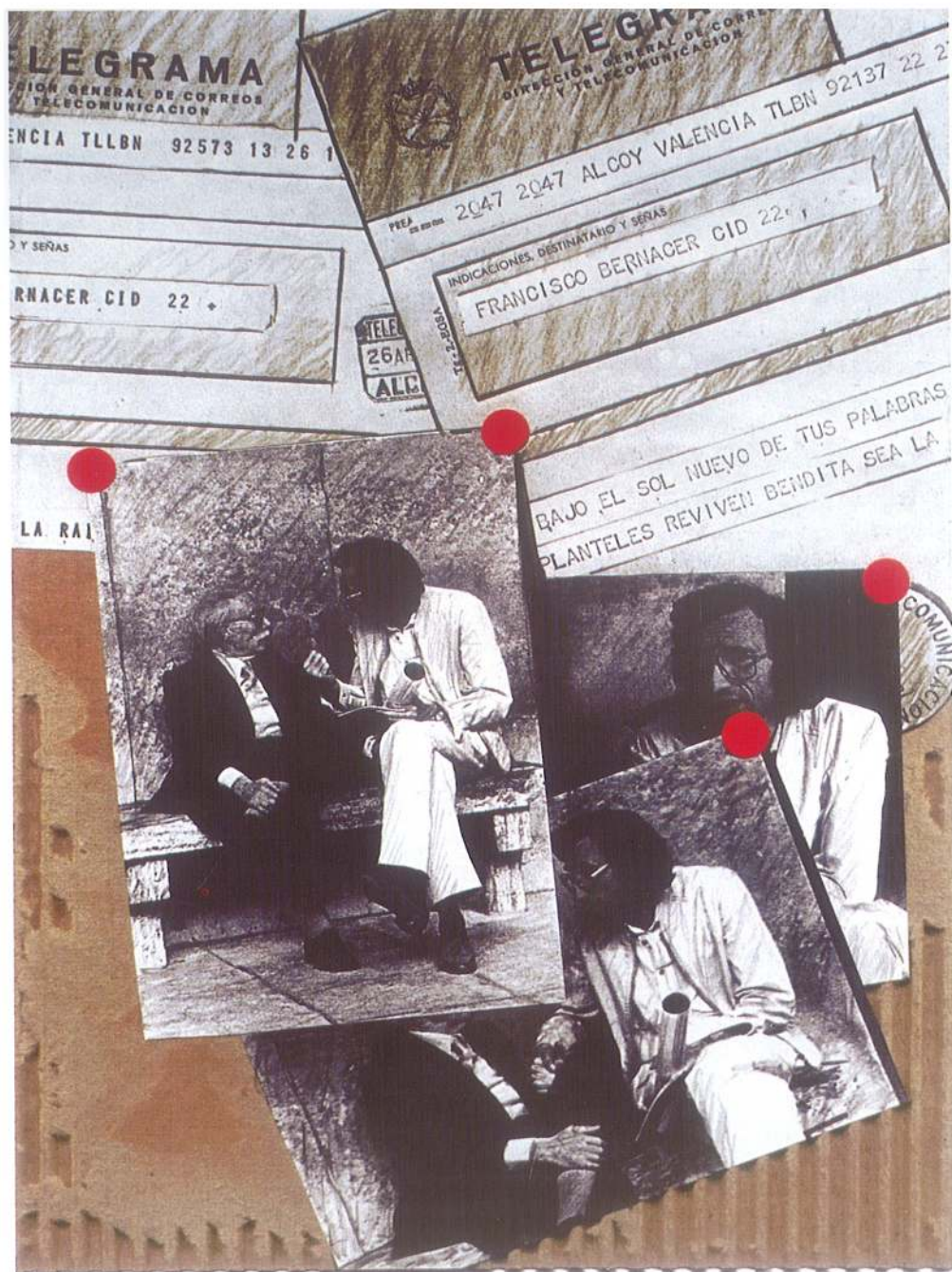
CENT ANYS 2004

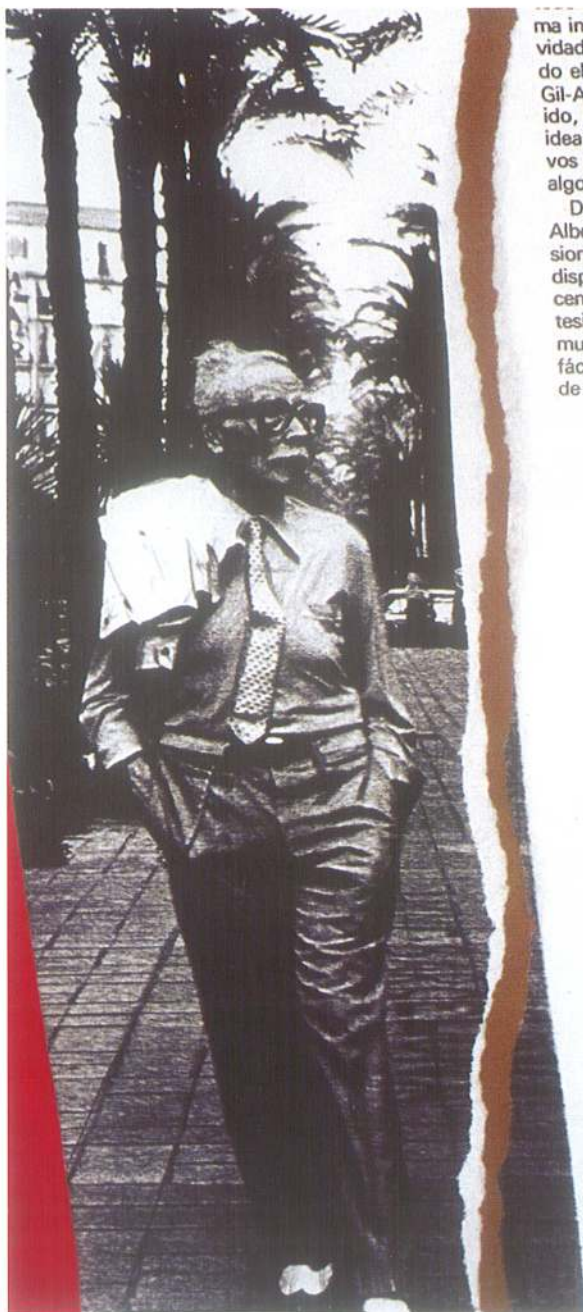
(Gràfica digital -79, 76x56)

(Gràfica digital -9, 76x56)

MIRATGE DE SOLITUD 2004

ma inextinguible», «Concretar es amor» —, esa actividad desplegada sin desmayo ni descanso, cuidando el estilo, recobrando cuando es posible —y Gil-Albert lo es siempre— el tiempo desmayado, buscando en la palabra, en el concepto, en la idea, hasta en el punto y seguido o en los suspensos un mensaje, una figura, un credo estético, algo que yo desconocía por completo.

Después, hasta hoy, todo ha sido fácil. Juan Albert ha ido apareciendo en libros, revistas, emisiones, programas televisivos. Su obra se le disputado las editoriales. Los estudiantes se han centrado sobre él y su prosa, su verso y su filosofía. Tesis doctorales y ensayos de crítica literaria. Faltaba lo muy fácil, casi al final, cuando también ha resultado fácil vivir, hablar, decir cosas... Hasta una «Pelota de oro» y la medalla de honor de la patria chilena.

Ciudad evocada

MANUEL MOLINA

Al poeta Juan Gil-

SUBIENDO por la sombra de la
los oscuros de tan verdes, de tan
[verdes a
en la soledad azul
de primavera eterna
está
roja, el amarillo barro, la cocida cerámica
con dibujos de santos, de Papas redimidos
está la casa vegetal, cercada, vedada al
hurtada al ojo, pero no al oído del poeta
que escucha por la tarde
el canto del regreso
el milagro del ritmo que sube y baja hasta
del llanto musical
en el recuerdo de Juan
de su memoria
la piedra allí
la piedra
por el canto coral de los vecinos
ayer y hoy
mañana tras mañana
con el gallo triunfal de las raíces
gris de ese castillo
que se convierte en m

JOAN I RENAU 2004

(Gràfica digital ~9, 76x56)

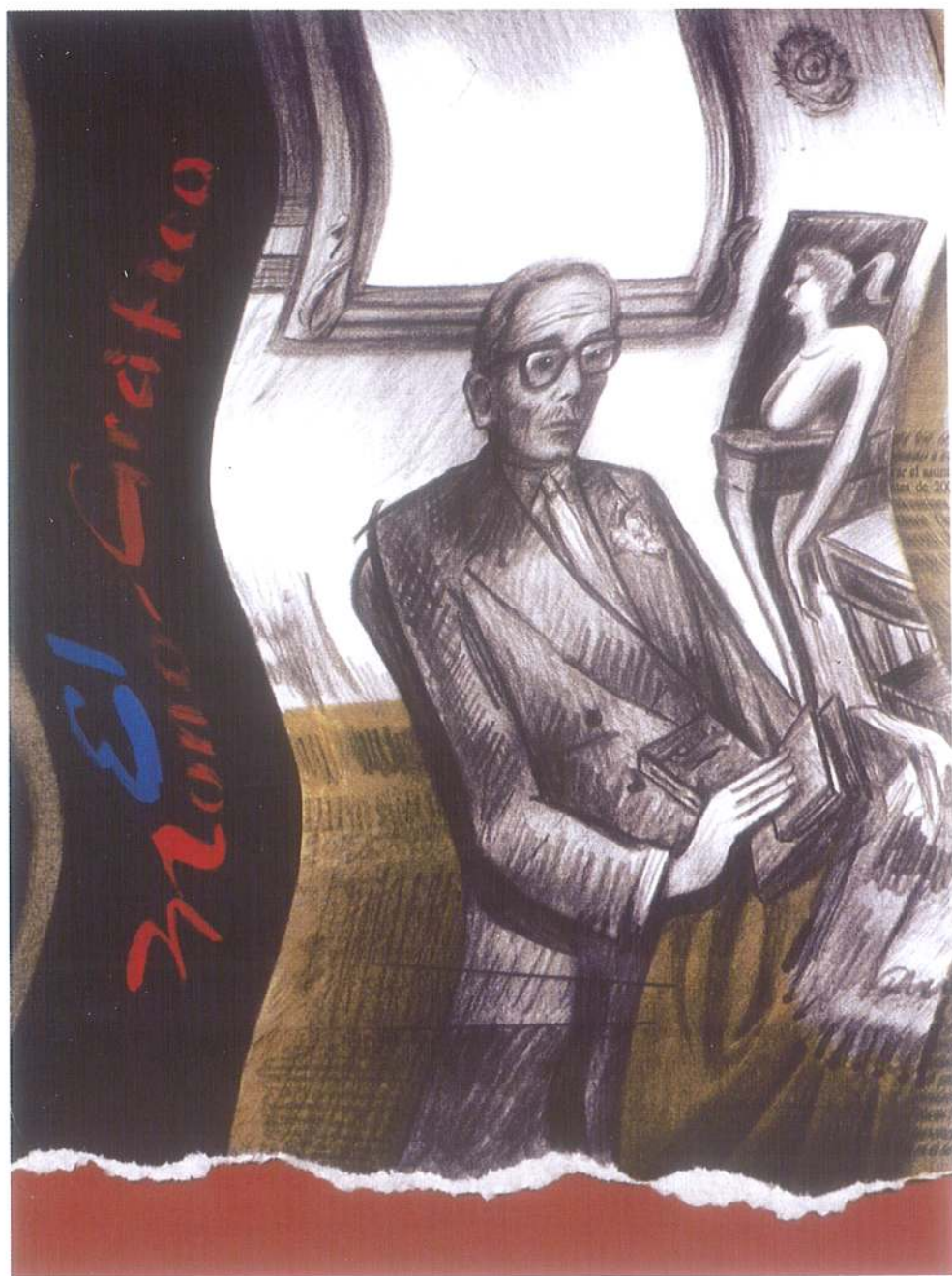
(Gràfica digital -9, 76x56)

JOAN A BABELIA 2004

VIST PER MODIGLIANI 2004

(Grafica digital -9, 76x56)

(Gráfica digital ~9, 76x56)

EN PORTADA 2004

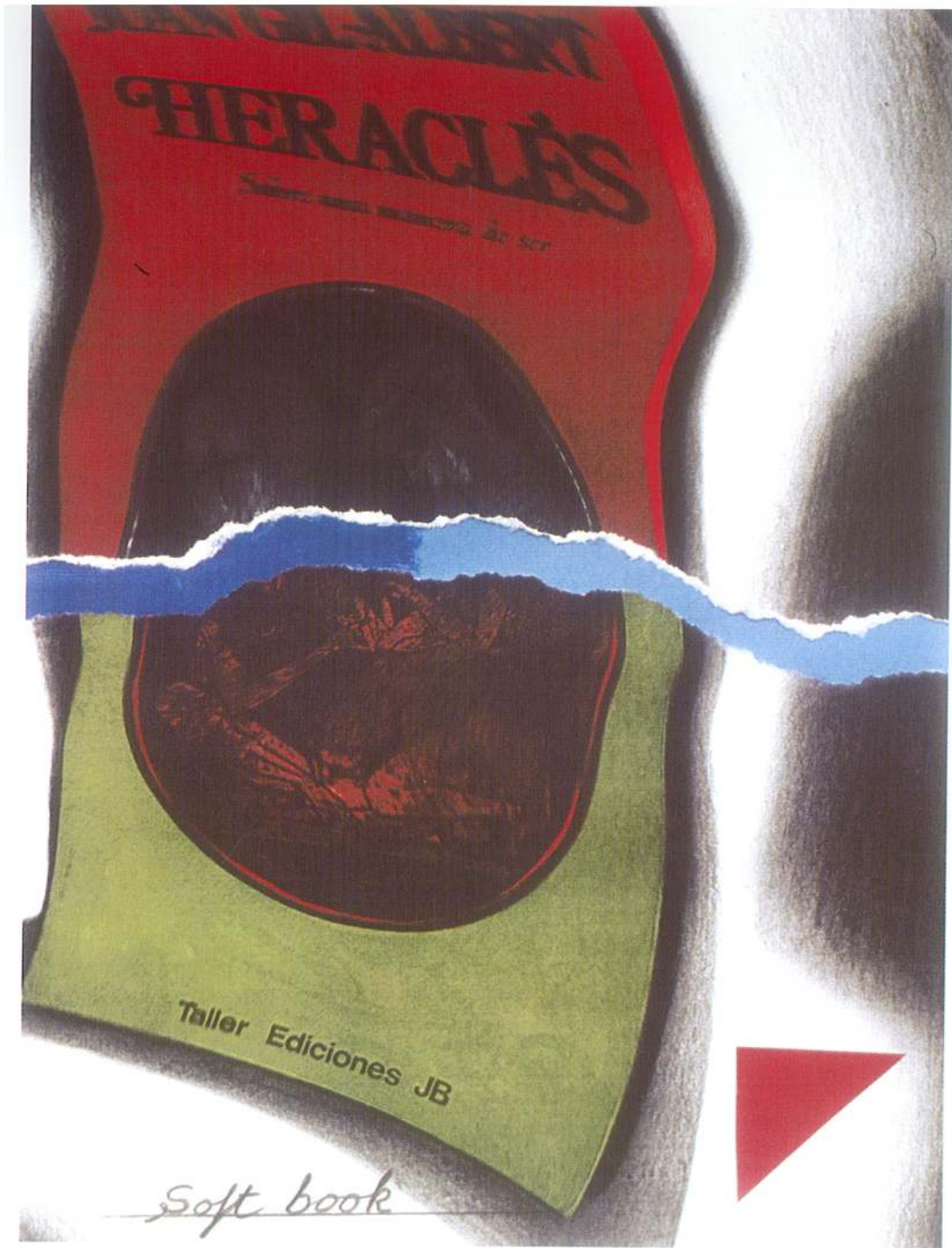
JOAN SOBRE NEGRE 2004

(Gràfica digital -9, 76x56)

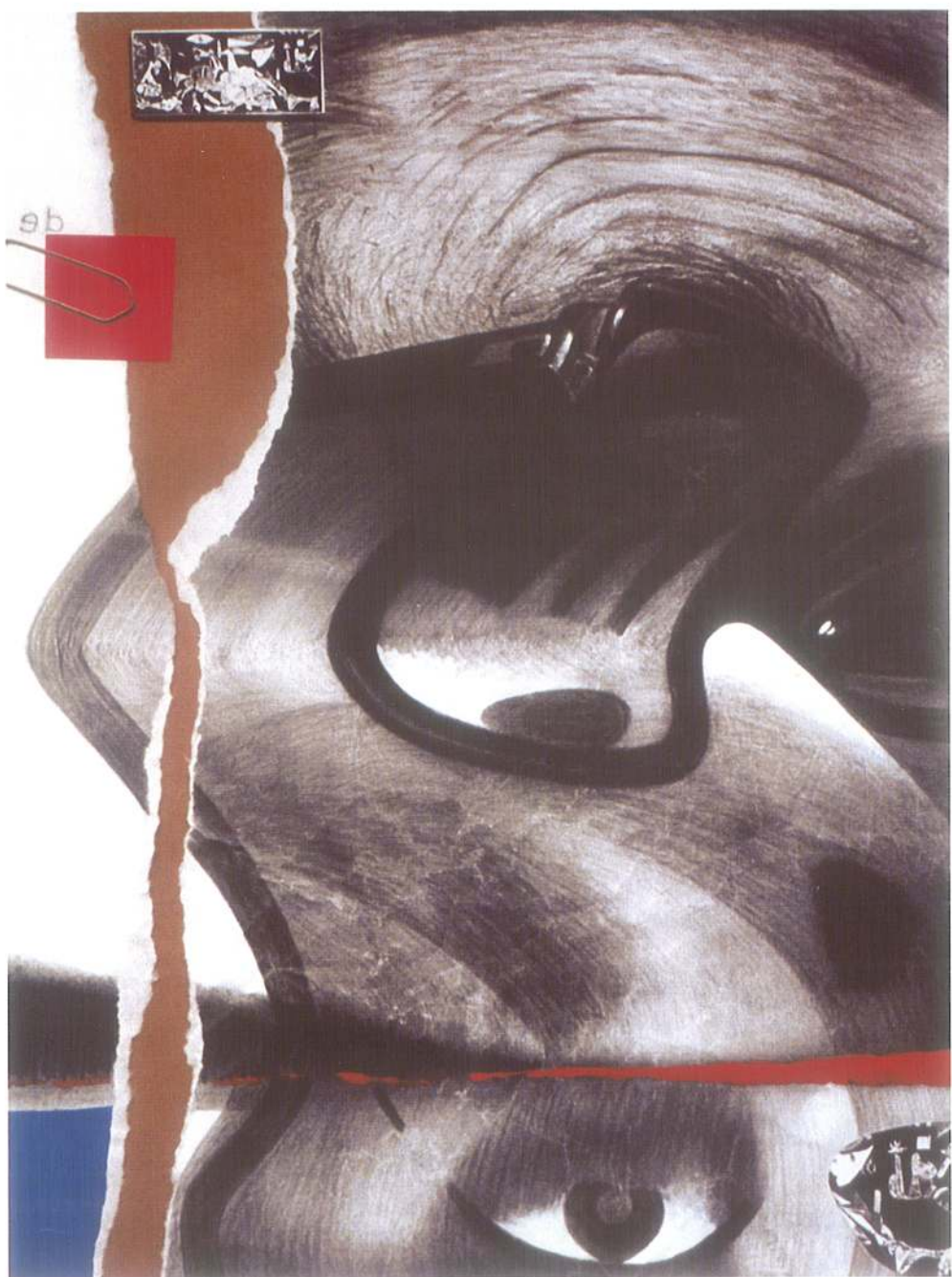
(Gràfica digital -9, 76x56)

JOAN ALGAIREU 2004

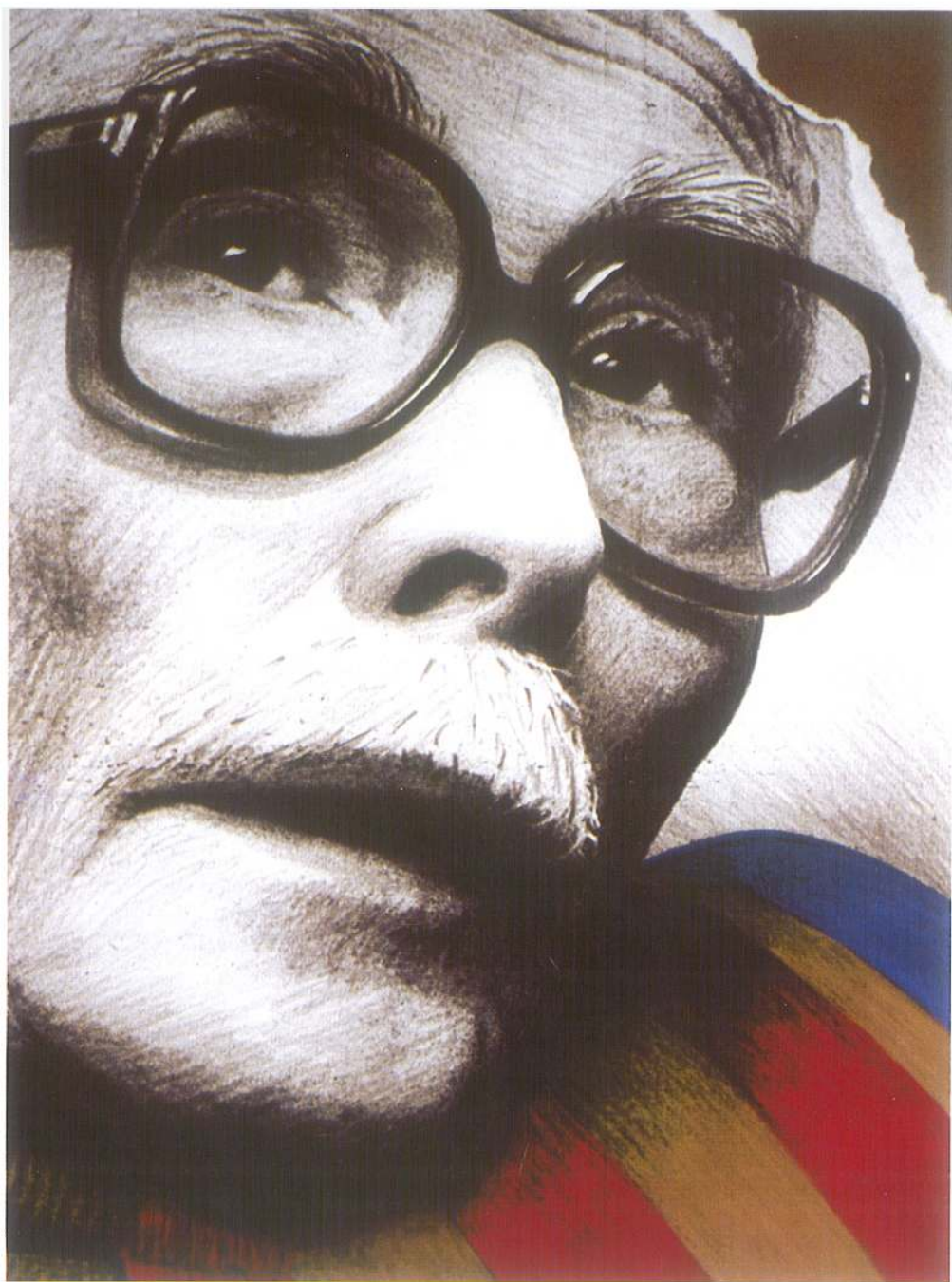
HERACLÈS FUGAÇ 2004

(Gràfica digital - 9, 76x56)

(Gràfica digital -/9, 76x56)

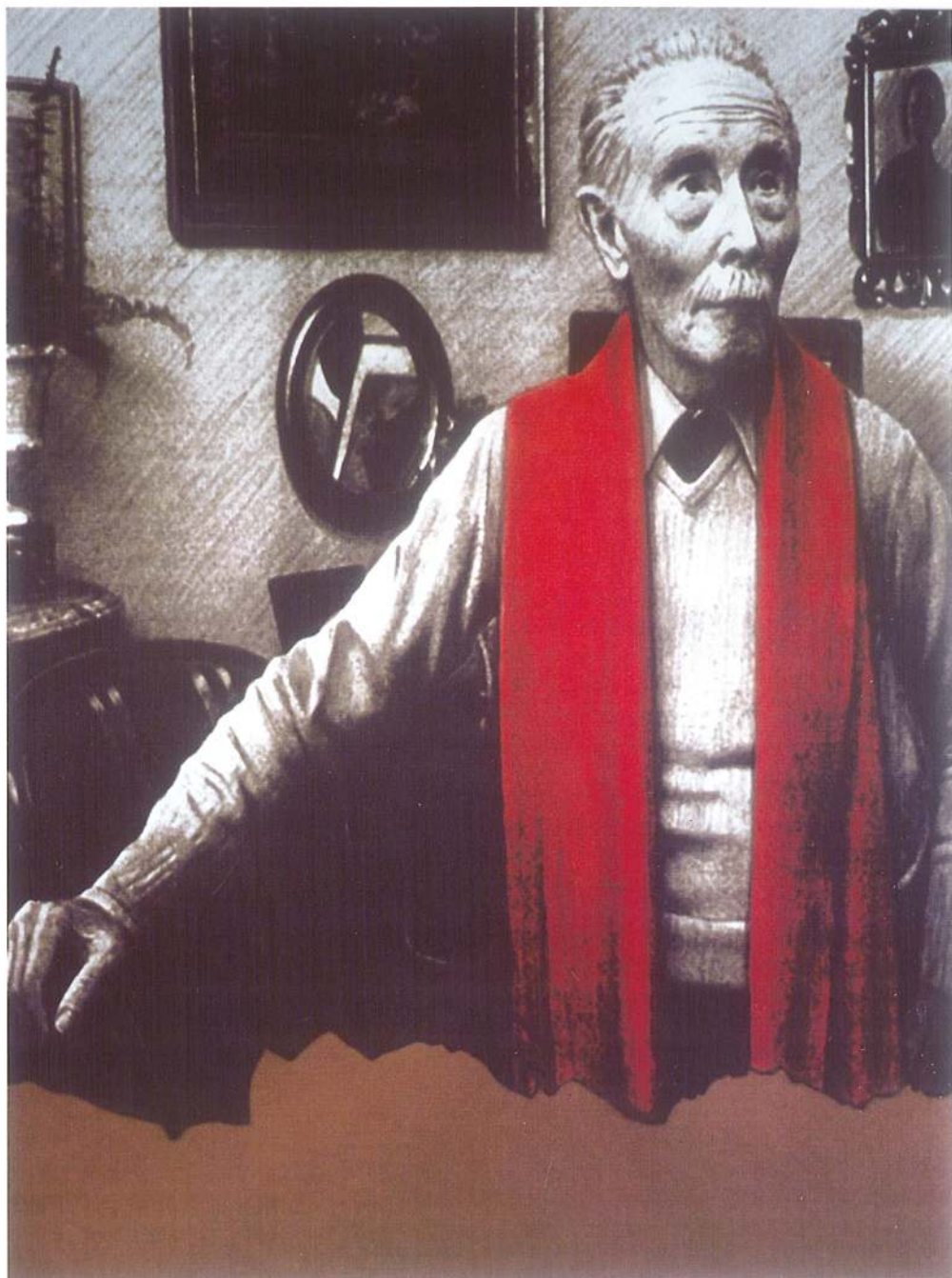
EXILI INTERIOR 2004

PRIMER PLĂ 2004

(Grăfica digital -9, 76x56)

AMB ELS RECORDS 2004

(Gràfica digital ~9, 76x56)

EL TEMPS I L'OBRA DE GIL - ALBERT

INFANTESA I JOVENTUT

- 1904.-Naix a Alcoi al carrer Polavieja, avui S. Llorenç, on son pare regenta un comerç, la ferreteria "El bou".
- 1912.-La família es trasllada a València i estudia intern en els escolapis. En la partida alcoiana d'El Salt compra son pare un antic molí de paper i alça la finca "Villa Vicenta".
- 1922.-Viatge a Tours en un curs d'estiu. Naix la seva inclinació per la literatura francesa, Gide, Proust, Montaigne, etc.
- 1927.-Publica *La fascinación de lo irreal*.

LA GUERRA CIVIL

- 1936.-Publica un llibre de sonets mentre va fent una gran amistat amb escriptors i pintors com M. Altolaguirre, E. Prados, Cernuda, Ramón Gaya, Sánchez Barbudo, Rafael dieste, etc. artistes que havien de col·laborar en la revista *Hora de España*.
- 1937.-Participa activament en el Congreso de Escritores Antifascistas celebrat a València. Apareixen textos seus en l'antologia "Poetas en la España leal", juntament amb Machado, Alberti, Miguel Hernández i altres.
- 1938.-Forma part del XI Cuerpo del Ejército en la zona de Manresa.
- 1939.-Amb la desfeta de Catalunya i el final de la guerra civil passa un temps en el camp de concentració de Saint-Cyprien.

L'EXILI

- 1939.-Troba acollida a Mèxic. Hi treballa en diverses activitats literàries: col·laboracions en premsa, en la revista "Taller" d'Octavio Paz de la qual fa de secretari. Viatja per Amèrica del Sud amb l'escriptor i amic Máximo J. Kahn. Passa una temporada a Buenos Aires, s'hi relaciona amb Rosa Chacel, Alberti, Jorge L. Borges, Victoria Ocampo...
- 1947.-Retorn a Espanya. És estiu i es troba amb la família i El Salt, paisatge que inspirarà molts dels seus poemes.

"EXILI INTERIOR" A VALÈNCIA

- 1948.-La mort del cunyat el portarà a ocupar-se dels seus nebots, i ho farà sempre amb una dedicació extraordinària.
- 1950.-Mort del pare. Es fa càrrec dels seus negocis sense massa fortuna. La situació econòmica familiar no és gens bona.
- 1958.-Venda de la finca del Salt a la parròquia de Santa Maria d'Alcoi. Es tanca una etapa riquíssima per totes les vivències del paisatge i la seua terra. Segueix, com sempre, escrivint i col·labora en la premsa de València.

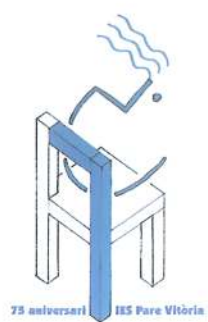
- 1972.-Publica en Ocnos, de Barcelona, Fuentes de la constancia, antologia de versos molt ben acollida per la crítica.
- 1973.-Pronuncia a Alcoi la conferència "Azorín o la intravagancia". Inaugura aquest dia, 19 de juny, el monument a l'escriptor de Monòver i presideix un sopar memorable amb un grup d'escriptors alcoians. Es retroba amb el seu poble i la seua gent. I una altra mort en la família, la seua germana Tina.

LA VIDA PÚBLICA

- 1974.-Com un miracle editorial, a Barcelona es publiquen quatre llibres seus alhora i un a València. Tot el silenci passat es torna veu en llibreries, lectors i crítics. Comença a ocupar el seu lloc en la literatura espanyola.
- 1975-1977.-Anys d'activitat, publicacions i viatges. A Barcelona rep, el 1976, el Premi Pablo de Olavide, de literatura testimonial, que li atorga el Club Master 7.
- 1978.-El periòdic Ciudad d'Alcoi li concedeix la "Peladilla de Oro", acte que es farà públic un any després. Apareix Un mundo, editat a València i amb pròleg de Joan Fuster, una antologia amb il·lustracions del seu amic Ramon Gaya.
- 1979.-L'Obra Social de la CAAM d'Alcoi publica en dos volums Breviarium vitae, llibre importantíssim en la seua obra. El Club d'Amics de la Unesco d'Alcoi li dedica un homenatge. Premi Aldebarán de Sevilla.
- 1981-1982.-A València se li concedeix el Premi de les Lletres Valencianes. "Fill Adoptiu" de València. Mort, el 1982, de la seua mare quasi centenària.
- 1983.-Inaugura a Alcoi, acompanyat també de la persona i l'exposició d'Eusebi Sempere, la nova Casa de Cultura i l'Ajuntament el declara Fill Predilecte el 13 d'abril. Li dedica també un carrer amb el seu nom i li concedeix la Medalla d'Or de la ciutat. Ciudad li dedica un setmanal extraordinari i molt complet, La casa del pavo. La Sala Olímpica de València munta l'espectacle teatral sobre la seua novel·la Valentín.
- 1984.-Medalla de Bellas Artes del Ministerio de Cultura, Madrid, 4 de juliol.
- 1985.-Doctor Honoris Causa per la Universitat d'Alacant.
- 1986.-Pel seu prestigi, experiència i bondat és nomenat President del Consell Cultural de la Generalitat Valenciana.
- 1994.-Als 90 anys mor a València, al seu pis del carrer Taquígraf Martí. La premsa valenciana i l'espanyola es fan ressò de la seua figura i de la seua grandíssima obra. L'Ajuntament d'Alcoi decreta tres dies de dol oficial. Està enterrat al Cementiri Municipal de València.

B I B L I O G R A F I A

- (Preparada pel millor estudiós de Gil-Albert, el seu cosí i gran poeta, César Simón).
- 1927.- *Fascinación de lo irreal* (prosa), "conjunt de narracions preciosistes", segons Enric Botella. *Vibración de estío* (prosa), "relat novel·lat de prosa model", segons l'esmentat crític.
- 1929.- *Cómo pudieron ser* (prosa), sobre alguns dels més cèlebres retrats del Museo del Prado. Llibre atrevit i desenfadat i molt avantgardista, però plenament actual. Expressa l'interès de Gil-Albert per la vida a través de la història.
- 1931.- *Gabriel Miró, el escritor y el hombre* (prosa), al voltant de les conversacions amb el gran escriptor, al qual Gil-Albert confessa com a mestre.
- 1932.- *Crónicas para servir al estudio de nuestro tiempo* (prosa), on es manifesta l'actitud prosística bàsica de Gil-Albert: la de cronista. Com el llibre anterior, manté la seua frescor i actualitat, i en molts aspectes, -sobretot en la desimboltura i imaginació lingüística-, potser no hagen estat mai superats pel seu autor.
- 1936.- *Misterios presencia* (poesia), sonets, "amb un deix de Góngora i Mallarmé", segons Cernuda. Expressió d'allò íntim. *Candente horror* (poesia), d'expressió surrealista i tema sociopolític, escrit contra el feixisme, amb el pressentiment d'una catàstrofe imminent. Expressió de tot allò col·lectiu.
- 1938.- *Son nombres ignorados* (poesia), representa l'equilibri entre l'"ego i el populus". Llibre compromés, però no pamfletari, on trobem alguns dels seus poemes antològics.
- 1943.- *La ilusiones* (poesia), considerat, globalment, com el més important dels seus llibres de poemes. Èmfasi pindàric, actitud entre himnica i elegíaca. Publicat a Buenos Aires.
- 1948.- *El existir medita su corriente* (poesia), Madrid. Encara dins del clima de *Las ilusiones*.
- 1951.- *Concertar es amor* (poesia), Madrid, "sonetos como frutos", en opinió de Gerardo Diego, que destaca la riquesa de matisos i accents, de vegades "increíblemente leves y sensibles".
- 1955.- *Contra el cine* (prosa), València. Interessant assaig en el qual es debaten les limitacions i aportacions específiques del cinematògraf.
- 1961.- *Poesía*. To assossegat, fervor inextingible. València.
- 1964.- *Concierto en mi menor* (prosa), València. (Editat després també a Alcoi). Meditació sobre el sentit de la vida a través de records i evocacions biogràfiques, (Xàtiva i sobretot Alcoi). Fidelitat a les seues arrels.
- 1968.- *La trama inextricable* (prosa i poesia), València; espècie de *breviarium vitae*. Poesia, assaig, memòries, de visió unitària, segons J. Guillén, el qual qualifica Gil-Albert com a "poeta de rara calidad". Simbiosi característica de Gil-Albert: Grècia i Alacant.
- 1972.- *Fuentes de la constancia*, (antologia poètica), Barcelona. Significa el punt de partida en el "descobriment" de Gil-Albert..
- 1974.- *La Meta-física* (poesia), Barcelona.
Los días están contados (prosa), Barcelona. A més d'altres assajos, presenta el que dona títol al llibre, especulació al voltant de l'experiència de la guerra, l'exili, la repatriació i el seu exili interior. Escrit pel 1951. Peculiar estructura: assaig, memòries i meditació, en unitat inextricable.
Crónica general (prosa), Barcelona. Potser la seva obra en prosa més considerable, fidel a la seua vocació de cronista, ara més extens i, al mateix temps, interioritzat. Prosa mestra. Passió per la vida com a espectacle i representació.
Valentín (prosa), Barcelona. Novel·la de tema homoeròtic. Vinculacions entre la ficció i la realitat. Apunta a significacions últimes. Relat que ha cridat poderosament l'atenció.
Las ilusiones (poesia), Barcelona; reedició.
- 1975.- *Heracles* (prosa), Madrid. Assaig sobre l'amor socràtic. Severa i pedagògica actitud ètica, tenyida de cert idealisme, al voltant d'aquest compromés tema.
- 1976.- *A los presocráticos* (poesia), València.
Homenajes e impromptus (poesia), León.
Cantos rodados (prosa), Barcelona. Selecció de notes i aforismes, potser sense parió en la literatura espanyola dels nostres dies.
- 1977.- *Drama patrio* (prosa), Barcelona. Assaig escrit cap al 1964, contrapunt als anomenats "veinticinco años de paz".
Magistral i ponderada interpretació de fets i persones.
El retrato oval (prosa). Original discurs al voltant de la tragèdia dels Romanov, a través d'una experiència personal.
- 1979.- *Razonamiento inagotable con una carta final* (prosa). Entre la novel·la i l'assaig. Prosa densa i magistral, referències autobiogràfiques.
Breviarium vitae (prosa), Alcoi. Extensa col·lecció de notes i breus assajos, que constitueixen, potser, el més ben aconseguit de la seva prosa i de la qual "Cantos rodados" no era més que una selecció. Extraordinària qualitat de molts d'aquests aforismes de la saviesa de la vida, poc freqüents entre nosaltres, i molt lluny i molt per damunt de tot receptari moral, per un costat; de tot enginy merament enginyós i verbalista, per l'altre.
- 1980.- *Mi voz comprometida* (poesia), Barcelona. Volum que inclou la correspondència entre Ramón Gaya i Gil-Albert.
- 1981.- *Gabriel Miró: remembranza* (prosa), Barcelona. Inclou assajos de 1931 i les semblances sobre Miró contingudes en *Crónica general*.
Variaciones sobre un tema inextinguible (poesia), Sevilla.
- 1981 - 1987.- *La Institución Alfons el Magnánim de la Diputación Provincial de Valencia publica Obra poética completa i també la seva prosa en 11 volums.*
- 2004.- *Poesia completa*, Pretextos, València. S'inclouen textos inèdits.
A més a més, innombrables articles i col·laboracions disseminades en la premsa, especialment l'americana.

75 aniversari IES Pare Vitoria

A GIL-ALBERT

24 Gravats

d'Antoni Miró

ALCOI, OCTUBRE-NOVEMBRE 2004

ITINERANT 2004-2005

